

TIJDSCHRIFT

VOOR

INDISCHE

TAAL-, LAND- EN VOLKENKUNDE.

TIJDSCHRIFT

VOOR

INDISCHE

TAAL-, LAND- EN VOLKENKUNDE,

UITGEGEVEN DOOR HET

BATAVIAASCH GENOOTSCHAP VAN KUNSTEN
EN WETENSCHAPPEN,

ONDER REDAKTIE VAN

Mr. W. STORTENBEKER, Jr.

DOKTOR IN DE REGTEN EN LETTEREN

EN

W. P. GROENEVELDT.

DEEL XXIV.

BATAVIA,
W. BRUINING.

's HAGE
M. NIJHOFF.

1877.

188/40/385

**Bayerische
Staatsbibliothek
MÜNCHEN**

INHOUD

VAN HET

VIER EN TWINTIGSTE DEEL.

BLADZ.

Geschiedenis van het Madoeresche Vorstenhuis (door Dr. W. Palmer van den Broek), vervolg van pag. 310 van deel XXII.	1
De kaart van Tjiëla of Timbanganten, door K. F. Holle	168
De plaatsnaam Singaparna, door K. F. Holle.	177
Nota betreffende den ekonomischen toestand van het rijk Bangli (Bali), door F. A. Liefrinck.	189
Bijzonderheden over de Sekah-bevolking van Billiton, door Ch. M. G. A. M. Ecoma Verstege.	201
Verslag van het verhandelde tot regeling der betrekkingen tusschen de Maleische en Boeginesche nederzettingen aan de Koetei-rivier onder den vorigen Sultan van Koetei, — vertaald uit het oorspronkelijke Maleisch.	212
Een Menangkarbouwsche heilige, door D. Gerth van Wijk.	224
Uitrusting van een Dajak ter Wester-afdeeling van Borneo die uit snellen gaat; beschrijving van Wan Masjhoer, djaksa te Sintang, vertaald door C. Kater.	234
De vroegste geschiedenis van Bandjermasin, door F. S. A. de Clercq	238
Verbeterde spelling van eenige inlandsche plaatsnamen, door F. S. A. de Clercq.	268
Eene episode uit de geschiedenis van Madjapahit, door F. S. A. de Clercq.	280

De troeboekvisserij, door J. S. G. Gramberg.	298
De priesterschool te Tegalsari, door F. Fokkens (met eene plaat).	318
Maleisch-Atjehsch woordenlijstje.	337
Malagassisch en Javaansch, door J. Meinsma.	348
Aanteekeningen betreffende de landschappen VI Kotta Pangkallan en XII Kotta Kampar, door G. du Rij van Beest Holle (met eene kaart).	356
De Kalangers door G. Ketjen, met aanteekeningen door H. L. Ch. te M.	421
De Oost-Indische Compagnie der edelen van Genua (1648—1649), door Mr. N. P. van den Berg.	442
Verslag omtrent den zeeroof over het jaar 1876.	475
Iets over Endeh, door S. Roos	481
De Klok of Kohkol van Galoeh, door K. F. Holle	581
Beschreven steen uit de afdeling Tasikmalaja, Residentie Preanger, door K. F. Holle	586
Alphabetisch-systematische inhouds-opgave van deel XIII t/m. XXIV van het Tijdschrift voor Indische Taal-, Land- en Volkenkunde, door Mr. J. A. van der Chijs	589
Alphabetische lijst van de medewerkers aan de 24 eerste deelen van het Tijdschrift voor Indische Taal-, Land- en Volkenkunde door Mr. J. A. van der Chijs.	611.

WOORDENLIJST EN ZAMENSPRAKEN

IN HET

HOLLANDSCH EN ENDENEESCH.

~~~~~

In de Endenesche taal valt de klemtoon op de voorlaatste lettergreep.

~~~~~

aan	séna
aanbidden	basa doa
aandeel	bagi
aandoen (een plaats)	toeri
aanduiden	sěpoe
aangenaam	déie até
aangezicht	nia
aanhalen (streelen)	hohsoh
aankijken	tohroh
aanklagen	bana nia ata ^o ngae
aannemen	simoh
aanraken	téh
aanranden	déo
aansteken	daki ira
aanstonds	serama
aanzienlijk (veel)	wohsoh
aanzienlijk (persoon)	ata méré
aap	róa
aard (karakter)	até

aard (wijze, manier)	roepa
aardappel	owi
aardbeving	apoe wéó
aarde	tanah
acht	romboetoe
achter	ronggo
achterhalen	dekó
achterlast	toekaroh
achtermiddag	rerararé
achttien	semboeroe asa romboetoe
adelijk	biedja
adem	ngaie
ader	oera
afbreken	saécé
afgezant	koeni
afgunst	memboe
afraden	roeti
afstammen	rohé rohé
alledagen	néee rëra rëra
alleen	saiemoe, mésa
alles	mbëdjah
als	wangi
altijd	kéré héboh, méma paá
ambachtsman	ata ngasoe
ananas	anana
ander	pésah
anker	watoe radjoh
ankeren	tiwa
antwoord	taroë
arbeid	ohroh këma
arm	miski
arm (de)	rima

armband	gǎra
asch	awoe
avond	koh mbé
azijn	niroe.
baai (inham)	rǎkoh
baard	koemi
baden	rioh
bakken	regoh, renda, séoh
balk	ngora
bamboes	aoe, pèri
banneling	ata poké imbé
baren (kinderen)	dadi ana
bast	oeie kadjoe
bed (slaapplaats)	ohroh éroe
bederven	rée
bedoelen	ngéré na
bedriegen	kóo kau
beek	nanga diki
beenderen	tolkoh
beenen	ah ie
begieten	rékah
begin	róce róce
begraafplaats	rec raté
begraven	tané
begrijpen	mbéoh
beitel	taka
bekommerd	até soesah
bekomst	mboh-oh
bekwaam	ata mbéoh
belasting	béa
beledigen	taoe méa
beletten	roeti

beloonen	baja
beloven	papa djadji
beminnen	nara decie
beneden	réwana
benijden	memboe
beproeven	rapa
bereiden	nana moroh
berg	kéri
bericht	oe
berouw	moré
beschaamd	méa
beschadigd	réee
beschonken	mboe
beschuldigd	pee tènìe
besmettelijk	daki
bespotten	taoe méa
betalen	baja
bétel	méngi
beter	pahwee risi
bevel	parétah
beven	bidi
bevolking	ata raoné noea
bewaken	djaga
bewaren	moeie
bewegen	mékoh
bezem	ngoni
bezitten (hebben)	ratoe
bezweren	poré, djadji
bidden	rina doa
bieden	tawa
bij	sèna
bij (honig)	éro
bijaldien	wangi
bijeen	bo

bijl	taka
bijna	wè ee
bijslapen	papa dee ie
bijstaan	toeloe
bijten	kiki
billen	rohdéh
binden	riké
binnen	réonee
bitter	baie
blaar	boeri
blauw	měta
blad	woenoe
blaffen	poroe
blazen	roepi
blijk	tanda
blijven	marrah
bliksem	kira
blind	gibé
bloed	ra
bloedverwant	sadji
bloedzuiger	maté
bloei (welvaart)	boree
bloem	woonga
blusschen	tau mata api, pèra
boete	bahtoe
bok	roongo moesa
bont (gevekt)	kérah
boom	poe oe
boonen	^c mboe ee
boos	até tanggoh
boot	sapa
bord	bah
borgen	sahpoe
borst	soesoe

bos	oedjoe
bosch	oné bennee
boven	rétawawo
braken	moeta
brand	moeee
breed	méré
breken	bia
brengen	mèndi
brief	socrah
broeder	arie kae ata aki
broek	seraké
bron	oeroe ai
broodboom	poe oe karara
buffel	kaomba
buigen	djoekoe
buik	toeka
buisje	ramboe
buiten	réronggoh
bundel	katoe.
citroen	ngaroe tèroh.
daad	ohroh kèmah
daar	rèraré, sèna
daarom	ngéréna
dag (de)	rèrah
dagelijks	nèrara
dak	até
dal (vallei)	rohwoh
dalen	waoe
dan	waoemoeri
dansen	tódja
dapper	mbani
darm	toekah

dat	noré
dauw	apoe
dekken	toetoe
delven	kohwee
dempen	botie
denken	piki
dertien	semboeroe asa tarroe
dertig	^c mboeroe tarroe
deur	péré
deze	nah
dezelfde	kahrina
die	noré
dief	ata naka
diep	rèma
dik	kapah
dikwijls	rètah
dit	nah
djagong	oroh djawa
dobbelen	éngé dohboh
doch (maar)	ngaie, kahri ngéré na
dochter	ana ata fai
doctor	ata mari
doek	kasa
doel (plan)	nara
doen	kàmma
dolk	soendoe
dom	bodo, ^c mbéembo
donderen	tègoe ^c ndèroe, béroh
donker	mirah
dood	mata
doof	doka
doorn	kahroh
dor	toeoe
dorp	kapoh

dorst	moah
draad	réroë
draaijen	poré
dragen	waangga
drek	taie
drie	tarroe
drinken	minoe
droevig	soesah
dronken	^e mboe
droog	toeoe
droomen	nipi
droppel	^e ndetti
druipen (lekken)	mohsoh
drukken	tinni
duidelijk	dègah
duif	kohroh
duim	kanga méré
duivel	séta
duizelig	rigi
duizend	sariwoe
duizendpoot	nipa koewa
dun	nipi
durven	^e mbani
duur	wèrie
dwaas	biengoe
dwingen	noka.
eb	matti maai
echtgenoot (man)	ata ahki
echtgenoot (vrouw)	ata fai
eed	djadji, póre
eelt	koemba
een	sa asa
eend	kapi

eenmaal	sendaka
eenvoudig	nóa
eenzaam	ie
eerst	moeroe
eeuwig	méma paa, kéré héboh
effen	^c ndéna, ^c ndáttoe
ei	těroh
eigenaar	koh oh kahri
eiland	noesa
einde	^c mbedja
eindigen	doe oe
elf	semboeroe saasa
elleboog	sikoe
en	na
erkennen	sohdoh moro
erwten	^c mboko ^c mboko
eten	kaa
etter	nana
europaan	ata bara
eveneens	sama weeee, sama morga
fakkel	soa
familie	ari kaéé
feest	rgomah
fijn	ahloe
flikkeren	kirah
fluisteren	ngaoe
foei	heh
fokken	piara
foppen	sohdoh réwo
forsch	těngoh
fort	kottah
fraai	sahré
frisch	^c ondah, nàhgi

gaan	^e mbana
gaar	^e mboh toh
gaarne	dee-ie até
gapen	moa sohroh
garen	réroë
garnalen	koera
gast	ata maai
gat	^e mbanga
gauw	rama
gebak	orohkah
• gebergte	kéri
gebeuren	dadi
gebieden	parétah
gebieder	ata ngaeë ata paretah noea
geboren	dadi ana
gebrek	^e mbapoe
gebruik (gewoonte)	ada
gebruiken	paké
gedaan	^e mbedja pekàh kama
geduld	sabah, nassie
gedwee	maoe
geel	koené
geen	iwa apa apa
gehoorzaam	déko ai ngasi
geit	rohngoh
gek	^e mbiengoe
geld	oewah
gelooven	persaja
geluid	^e sèroe, mboh
gemakkelijk	noa
genegen	dee-ie
genoeg	rgèna

gereedschap	ohroh kàmmah tau
geslacht	koenoe woéé
geurig	màngé
geven	pati
geweer	^c mbèndi
gewoon	biasa
gezant	koeni, ohroh koeni
gezond	iwa roh
gids	ata ^c mbéo rara
gierig	tie-ie
gij of u	kaoe
gisteren	noemai
glad	masa
God	alah
goed	pahwée
goedkoop	moera
golf	nga rga
goud	wéa
graf	raté
gras	koeroe
graven	koh-éé
grijpen	déo, podjo
grijs	oewa
grijsaard	ata ^c mboepoe
groeijen	^c tamboe
groen	màttah
grof	oera méré
groot	méré
grootvader	amboe
grootmoeder	amboe ata fai
gulzig	kahra patangé
haan	manoe raroe
haar	foe

hakken	wéra
hak- of kapmes	topo
halen	mara
half	sàtànga
hals	ngora, tangoe
hamer	pässa
hand	rìma
handelen	pésœ daga
handelaar	ata daga
handteekening	tanda rìma
hangen	téoh
hard	tango
hars	nana khadjoe
hart	até
hartzeer	até roh, até soesah
haven	ohroh tiwa
heden	rarana
heer	ata ngaéé
heerschen	tèké noea, paréhtah
heet	pètoe
heg	kopo, asa
heilig	bisa
heksen	pohroh
helder	dja
helpen	wœa mèsœ, raka
hemel	soeroega
hen (kip)	manoe mètœ
hengelen	tanika
hersenen	ohtee
hert	roesah
hier	ndia
hij of zij	kari
hinken	djéoh, djindé

hoedanig	roepa kari
hoelang	saapa ébo
hoen	manoe
hoer	ata fai ata taoe réwo
hoest	méké
hond	rakoh
honderd	sangasoe
honger	mbapoe
hoofd	oeroe
hoog	djānga (djangga)
hooren	réré
hoorn	doeie
hout	khadjoe
huichelen	kéo kau, foenoe mboeee
huid	oe ie
huilen	rita
huis	saoh
huren	séwah
hurken	tigi rigi
huwbaar (meisje)	ata oh fai
huwelijk	nika kawie
huwen	nika
ieder	mbédja mbédja
iemand	sa iemoe
iets	apa apa
ik	djaoh
immer	saheeboh eeboh
in	réoné
inboorling	ata ngara noea
indigo	taroe
indoen	poesi tama
inhalig	ti
inham	rèkoh

inhoud	isi
innen (ontvangen)	simoh
ivoor	soe ee
ja	hoh oh
jaar	iwah
jagen	tandoe
jammer	woea mèsœ
jeuk	katee
jokken	^e mbohdoh
jong	ngoera
jongeling	ata noea moeri
jong meisje	ata oh fai
juist	moh roh
kaal	pogoe
kaap	ngaroe
kaauwen	ngadjoe
kak	ta-ie
kakkerlak	pegie
kalk	oh ka
kam	kékee
kamer	^e mbéki
kaneel	khadjoe mani
kanon	moeria
kapok	wonga ^e mboa
karbouw	^e kaamba
kat	éh óh
katoen	réroë
keel	^e ngora
kennen	^e mbóoh
keten	rati
keuken	rapoe

kies	ni ie wara
kijken	toh roh
kin	wèrie
kind	ana
kinderbaren	dadi ana
kleeding	ohroh paké
klein	diki
kuap	sia
knevels	koemi kodjo
knie	^e mboekoe
knijpen	koewie
knippen	goeti
koe	sapi
kogel	ana bândi
koken	póa nasoe
kokosnoot	nio
komen	maai
koning	radja
koningin	fai koö ata ^e ngace radja
koopen	^e mbàttah
koorts	pètoe
koper	permata', gërrah
koperdraad	kawat
koralen	^e mboetoe
kort	boh koh
koud	kètéh
krank	roh
kruit	aroh ohroh pasa
kruipen	raga
kuil	ria
kuiten	taro mano
kus (zoen)	piroe
kussen (hoofd)	ranie

kust of strand	siengi ana
kwaad (boos zijn)	^e mbani
kwaad (slecht)	reh eh
kwellen	djorgah
kwetsen	nèkah
laag	wènah
laagwater	mätti toeoe
laat	rerah raré
ladder	tauggi
lagchen	tawa
lam	djéoh
lang	rewa
langs	ré siengi
langzaam	mawé mawé
lans	^o toembah
lanssteek	^e sanga ^e née ^e toembah
laster	kéo kaeo
ledig	panga
leedwezen	woea mēsoe
leelijk	iwa saré
leeren	perah
leggen	^e pāmbé, moeie
lekker	pawee
lepel	soeroe
leven	mocri
licht	dja
lief	mie
liefde	dee-ie atá
liegen	^e mbohdoh, sohdoh réwoh
ligchaam	tamboh
liggen	éeroe
ligt	féa

likken	raie
limoen	^e ngaroe tèroh
links (linker)	^e ngéoe
lippen	moemoe
listig	kéo kaeo
lokken	badjé
lommer	^e niendi
lood	^e mbara mité
loopen (gaan)	^e mbana
loopen (vluchten)	pároe
los	^e ohndah
loslaten of losmaken	werroe
lui	oera bahra
luiaard	ata oera bahra
luis	koetoe
luisteren	réré
lust	déie
maag	oeroe até
maagd	ata oh fai
maan	woerah
maand	woerah
maar	kahri ngéré na
mager	noko
mak	maoe
maken	kamma
man	ata aki
mangga	paoe
mast	mangoe
mat	te-eeh
matroos	sawie
mededeelen	soh doh
medicijn	woenoekhadjoe

meenen	kira kira
meer	rési
meer (water)	aroh
meest	ata rési
meisje	ana ata fai
melk	aće soesoe
mensch	ata
merrie	djara mättoe
mes	pisoe
meten	oekoe, räh kée
middag	rara rètöe
mier	mètöe
mij of mijn	dja oh
misdrijf	sara
misschien	takoe ratoe, ajée
misselijk	até réh
mist	aće apoe
modder	bètah
moe	moh
moeder	iné
moedig	^e mbani
mond	wiwi
mooi	saré
moord	mata seŋgah
morgen	wai sia
mug	képa
muis	téoe
naaijen	sati
naakt	ówa
naald	raroë
naam	ngara
naar	réh
naarstig	boegoe
nabij	wééh
nacht	^o kombée

nadeel	roegi
nagels	koengoe
nalatenschap	nëpé
namiddag	rèrararé
nat	mbasa
navel	poesé
neef	ané ata aki
neen	iwa
negen	tara asa
negentig	mboeroe tara asa
negorij	noea
neiging	nawsoe
neck	pocoe tangoe
nemen	mara
nergens	mohroh amba
neus	ieroë
nicht	ané ata fai
niemand	ata iwa
niet	iwa apa apa
niets	iwa apa apa
nieuw	moeri
nieuwsgierig	ata nara réré
niezen	fenah
nijdig	até tangoh
nijptang	ngapé
nijver	boegoe
nog	wari
nog niet	raée
nood	soesah
noodig	nara
nodeloos	iwa goena
noodloot	silaka
nu	na
nu en dan	néee ndaka ndaka
ontlig	goena

nutteloos	iwa goena
ochtend	poá raée
oester	tiré
oever	résingi aee
of	rgoh
offeren	pa á fambé
olie	rèngi
omdat	poe oe
omdraaijen	baré
omhelzen	kóoe
omwinden	wóee
onaangenaam	iwa deeie
onbegrijpelijk	iwa kira
onbeschaamd	iwa méa
onbevreesd	iwa takoe
onder	ré wenna
onderdanig	ada
onderrigt	toeloe péráh
ondeugd	réhéh
ondeugend	djorga
ondiep	sérah
ongeduldig	iwa saba
onkosten	belaandja
onmiddelijk	serama
onmin	iwa papa moro até
onmogelijk	iwa dadi
onrecht	sara
onrijp	race téa
ontbieden	nioe
ontevreden	até iwa maro
onthouden	maee kèroh
ontkennen	iwa meŋgakoe
ontlasting	bana djaamba
ontmoeten	patéie

ontnemen, ontrooven	m ^e booe, rapatangé
ontvangen	simoh
ontwaken	éroe taoh
ontzag	takoe
onverhoeds	gëdoe
onverschillig	iwa padoeli
onvoorzichtig	iwa djaga
onwillig	baro, iwa déko
oogst	poeiesae
ook	morga
oom	baba soesoe
oor	ienga
oorbellen (oorringen)	tiemboe, soewoh
oorlog	papa taoe
oorsprong	roee roee
oorzaak	poeoe
oosten	timoe
op	reta wawo
opdat	rohoh, mekó
open	kaie
opeten	ka m ^e bidjah
opklimmen	naie
opletten	djaga
opligten	r ^e ngi
oprapen	piri
oproer	ahoo, iedjoe
opregt	toe oe m ^e béee
opstaan	toh-oh
opvouwen	rèpéh
opzettelijk	nara méma
oranje-appel	moendé mie
order (bevel)	parehtah

oud	mboepoe ^e
ouders	iené baba
over	nia ndaka ^e
overal	giri
overdekken	até
overlijden	wèroe
overmorgen	wengi roea
overspel	pérah
overspringen	modi
overstroming	aée mbēka ^e
overzijde	wara sepapa
paal	rèké
paard	djara
paardrijden	saka djara
paarl (parel)	moetiara
paarlemoer	oeie moetiara
pad (voetpad)	rara
padi	paré oeie
pantalon	seraké
papier	kerta
pas (onlangs)	mbéroe ^e
pees	oera
pellen	wiendoe
peper (spaansche)	kohroh
permissie	ngaroh
peuteren	kohwee
pijl	réhéh
pijn	roh
pinang	éhoe
pink	kanga diki
pis	aee siengie
pisang	moekoe

pistool	^é mbindi iki
pit	^é mboko
plaats (plek)	ohroh mǎrra
plagen	woree
plan	nara
plank	benga
planten	moera
plat (vlak)	^é mbéna
pligt	toe oe ^é mbee ee ^é mbée ée
plukken	sowa, poe ie
plunderen	^é mbooe
poep	taie
poes	ih oh
pogen	rapa
pokken	rieë kahdjoe
pokdalig	pira rieë kahdjoe
pot	anga
praten	ngasté
priester	ima
prikken	doesoe
prins	ana radja
princes	ana radja ata fai
prijzen	oe
probéren	rapa
proeven	rapa neee wiwi
pronken	gaa
pruttelen	pèkoe ^é ndangoe
punt	sèpoe, roh ^é mboh
puntig	roh ^é mboh
put	nakoe
putten	tékie

raad (overleg)	mbabo
raadsvergadering	papa kamee
raak	^e ngana
raar (zeldzaam)	iwa mbaie
raauw	mètah
raden (raadgeven)	toeloe ngasi
ram	ramboa mosa
ramp	silaka
rand	résiengi
ras	asa
rat	teeoe
redden	ria
reden (oorzaak)	poeoe
ree of reebok	roesah
reede (ankerplaats)	ohroh tiwa
reeds	^e mbidja
regelen	nana
regen	oera
regeren	paréhtah
regt	rata
regterhand	rima ^e ngana
regtmatig	ria
regts	^e ngana
regtspraak	aingasi hoekoe
regtuit	moro
rein	masa
reinigen	taoe masa
reizen	^e mbana
rekenen	kira
reuk	waoe
ribben	toko ronggo
rif	oeroe mètie

rijden	saka
rijk	baanda
rijp	téah
rijst (in den bolster)	aré oeie, paré oeie
rijst (outbolsterd)	aré isi
rijst (gekookt)	are mboto
rijstveld (laag)	oema paré aee
rijstveld (hoog)	oema paré mara
ring	ngoeroe
rivier	nanga
roeijen	wèsah
roepen	nioe
rond	moondah
rondom	giri
rood	toroh
rook	noe
rooken	moesoe bako
rooven	mbooe
rots (klip)	roesoe
rotting	oewa
rug	ronggoh
ruiken	ngoeroe
ruilen	ngéroe
ruimte	oonda
rumoer	iedjoe
rust (vrede)	ie
rusten	doeoe
rustig	séna
ruw	oera méré
ruzie	papa béo, papa popo
sabel	sepada
sandelhout	kadjoe ata

sarong (mannen)	roeka
sarong (vrouwen)	rawo
schaamdeel	ohroh méa
schaamte	méa
schaap	ramboe
schaar	goeti
schaarsch	iwa mbaie
schade	roegi
schaduw	nénoe
schaken (een meisje)	paroe doko ata ofai
scheef	réko
scheel	siejoe
schelden	mbatoe
schelp	haie ndara
schermen	hénge néee mènò
scherp	rèh-ee
schertsen	ngasie éngé
scheuren	wira
schielijk	rama
schieten (met vuurwapen)	rapa tanda
schieten (met pijl en boog)	rapa pana
schil	oe-ie
schild	giri
schildpad	kéra
schillen	wiendoe
schimpen	péré
schip	kapa
schipper	anakodah
schoppen	kendah
schorpioen	ahti
schouder	wara
schreeuwen	kerah, ohoe
schrijven	rita
schrijven	toeli

schrikken	gèdoe
schuilen	roko
schuins	kiri
schuit	radjoh
schuld (fout)	sara
schulden	sèpoe
sidderen	bidi
sirih (bétel)	mèngi
siroop (stroop)	aée gohla
slaaf	ata oh oh
slaan	poongga
slaapplaats	ohroh éroe
slag (knal)	˚mboh
slagten	rohréh
slang	nipa
slapen	éroe
slaperig	rèngoe
slavin	ata oh oh ata fai
slecht	reh eh
slechts	toengga na
sleutel	ana koesie
slijk	bita
slijm	˚ndārah
slijpen	dahri
slikken	wèré
slim (sluw)	sia
slingeren	réh
sloep	skoesi
slot	mbobo roongo
sluiten	réoe
smaak	rasa
smal	oné diki
smeden	tonggoh
smelten	rara

smerig	raki
smid	ata ngassoe soea
snaar	tari satoh
snel	rama
snijden	ngetteh
snorken	mbohroh
snot	benné
snuiten	poie woki
Soemba	wio
solderen	piejdjé
som	djoemala
somtijds	ndaka ndaka
soort	roepa
Spaansche peper	kohroh
spek	isi wawi
spel	élingé
spenen	werroe soesoe
spiegel	nénoe
spijker	pakoe
spijs	oroka
spin	gãrgia
spinnen	ohroh kèma gãrgia
spinrag	ohroh mèra
spioneren	kohdoh
splinter	ndoenoe
spoed	rama
spook	ata poro
spotten	ngasi réee
spraak	ngasi
springen	moedi
sprinkhaan	po-ie
spuwen	niroh
staal	soeanga

staan	dari
staart	éko
stal	kopoh djara
stam	poe oe
stampen	wadjoe
stank	waoe réee
stapelen	papa toenda
steen	watoe
steil	kiri
steken	sanggah
stelen	naka
stellig	tětöe
stem	sěroe
ster	^c ndara
sterk	tanggoh
sterven	wai mata
stevig	nègi
stijf	toera
stijfkop	oeroe watoe
stil	hi ie
stinken	waoe réee
stoel	kedéra
stof	awoe
stok	^c ndáké
stom	ngoh ngoh
stoomschip	kapa api
storm	^c mbata ngara
storten	rokah
stout	djarga
straat (zee-engte)	sala
straks	sěrama
strand	réh singi ana
stranden	rétö

strelen	badjé
streng	ata tanggoh
strik	boh ée
stroo	koeroe toeoe
strooijen	wésa
stroom	raie
strot	ngorah
struik	khadjoe kadjoe diki
struikelen	sidi, doeka
stuipen	toeka naké
stuk (een)	sepoie
stuk (gebroken)	mbia
suiker	gohla
suikerriet	tawoe
taal	ngasi
tabak	bako
tabaksblad	wóenoé bako
tachtig	mboeroe roe amboetoe
tafel	médja
tak	ngaá
tam	maoe
tamelijk	toenga
tamarinde	naangé
tand	ni-ie
tasten	rama
taxéren	poesi wërrie
te	na
teder	ahkoe
teef	rokoh mättoe
teeken	taanda
teen	kahunga ie
tegelijk	sama sama

tegenstreven	lawa
tegenwoordig	na
tegenzin	ngaroe
telkens	sendaka sendaka
tellen	kirah
tepel	^e mboko soesoe
tergen	gèboh
terstond	na, serama
terugbrengen	^e mindì waroh
teruggaan	^e mbana waroh
thans	na
tien	samboeroe
tienmaal	^e ndaka samboeroe
tijd	wakatoe
tijding	réréoe
tillen	^e reengi
timmerman	^e ata ngasoe kahdjoe
tin	^e mbra bara
titel	^e ngéroe
toebehooren	koh oh
toelaten	méko kari
toen	wakatoe na
toereikend	^e toenga
toespreken	^e mànga
toestaan	méko kari
toevallig	oetoe ata
toeval (ziekte)	nia mira, gègi
toevertrouwen	ohroh persaija
toezien	tohroh
tolk	djoeroe-basa

tong	rèmah
toonon (wijzen)	pérah
toorn	até tanggol
toorts	isa
toovenaar	ata pohroh
tot	rgena sena
touw	tari
traag	oera bara
trachten	rapa
tranen	aée roe
trap	tangi
trappen	kènda
treffiën (raken)	kèna, ngena
trekken	héla
treurig	soesah até
troep	bo oe
trom	raamba
troosten	rgéwo
trotsch	rèné
trouwen (met eene vrouw)	fai aki
trouwen (met een man)	ata fai wai aki
tuin	oema
tuinman	ata ngasoe oema
Turksche tarwe (maïs)	oroh djawa
tusschen	ara
twaalf	sämboeroe asa roewa
twee	asa roewa
tweede	ata asa roewa
tweedragt	papa popo
tweelingen	ana ndowa
tweemaal	ndaka roewa
twijfelachtig	iwa mohroh

twijfelen	até bidi
twintig	^e mboeroe roewa
twisten	papa sara, papa béo
u	kaoe
uije	somoe
uit	waoe
uitbarsten (springen)	^e mbia
uitblazen	roepi api
uitbreiden	sérga
uitbroeijen	nèké
uitdooven (vuur)	sawoe, pra
uitdrukkelijk	tètoe
uitduiden	pati mengerti
uiterlijk	roepa kari
uitgaan (wandelen)	^e mbana héngé éngé
uitgaan (het vuur)	api mata
uitgaven	blaandja
uitgaven	waoe wa
uithollen	koré banga
uithouden	taha
uitkiezen	^e ngaré
uitkomen (op hetzelfde)	sama morga, sama wée
uitlagchen	taoe tawa ata
uitleggen	pati mengerti
uitplunderen	^e mbo-oe
uitschelden	^e mbatoe
uitstaan (volhouden)	taha
uittrekken	kàdoe
uitvlugt	ngéré ata iwa
uitwendig	roepa reroenggo
uitzenden	koeni
uitzoeken	^e ngaré

uitzuigen	moesoe
uw	koh oh kaeo
vaak (dikwijls)	rětah
vaartuig	radjoh
vadem	rapa
vader	baba
vallei	siengi kéri
vallen	messoe, mboka
vallende ziekte	gěgi, nia mira
valsch	sara
van	réh
vangen	tèké
varken	wawi
vatten	padjo
vechten	papa taoe
vee	binata
veel	wohsoh
veertien	semboeroe asa woetoe
veertig	• mboeroe woetoe
vegen	ngoeni-ngoeni
veinzen	badjé, woree
velerlei	roepa woh soh
vellen (omhakken)	póka
venster	paté
ver	réoe
veranderen	• ngéroë
verbannen	ata èmbé
verbeelden	nara
verbergen	roko
verbieden	maée ngaro, roeti
verbinden (zich voor iets)	• tangoh
verblijden	até ria, dee-ie

verbod	roeti
verbond	papa-djadji
verbranden	moe-ee
verdeelen	bagi
verder	réoe soho
verdriet	até tanggoh
verdrijven	taá
verdrinken	mata moroe
verdwaald	mbana réwo, sara rara
vereenigen	papa ienggie, papa booe
vergadering	réora roka
vergeefs	iwa goena
vergeten	karroh
vergeven	pati apoh
vergissen	sara
verhaal	ngasi té-ie
verhangen (zich)	téo datoe tamboh
verheugd	dé-ie até
verhuren	pati rargé
verklagen	renia ata ngae
verklaren	ai ngasi sasi
verkoopen	téka
verkouden	bahné
verlangen	roera mboh
verliefd	até dee-ie
verlies (schade)	roegi
verliezen (verspeeld)	roegi hèngé
verliezen (wegraken)	pota
verlof	ngaroh
vermaak	hèngé
vermanen	pérah
vermengen	papa rgaoe
vermoeid	moh
vermoorden	taae mata

vernachten	éroe
vernemen (hooren)	réré
vernielen	taoe m ^o bia, taoe réee
veroordeelen	pati hoekoe
verordenen	taoe moro
veroveren	m ^o booe
verraad	dohraka
verscheuren	wirah
verschuilen	roko
verschuldigd	sèpoe
verslaafd	déko até
versmelten	m ^o béré
verspreid	pakanggé
verstaan	m ^o béo
verstandig	ata m ^o béo
verstuikt	rie-oe
verstellen	ngasi tee-ie
vertoeven	boesa, doe-oe
vertrekken	bana
vertrouwen	persaija
vervelen	ngaroe
vervolgen (nazetten)	deekoh
vervolgens	warie
verw	sah
verwaarloozen	iwa padoeli
verwantschap	asa
verwarring	hoeroe ara
verwelken	ah soh
verwijlen	eenga
verwisselen	ngéroe
verwittigen	sohdoh
verwoed	djorga

verwoesten	taoe rée
verwonderd	gèdoe
verzadigd	^c mboh oh
verzekerén	toe-oe ^c mbéee, taoe tètée
verzenden	ngatoe
verzoek	rina
verzuimd	karroh
verzwijgen	roko ai ngasi
vet	^c ramboh
veulen	ana djara
vier	asa woetoe
vierkant	wisoe
viermaal	^c ndaka woetoe
vijand	rgoeta
vijf	asa rima
vijftien	semboeroe asa rima
vijftig	^c mboeroe rima
vijl	rohsoh
villen	wisi oeie
vinden	ngara
vinger	kanga
visch	ika
visch vangen	^c ngaeé ika
vlag	toetoenggo
vlaggestok	mangoe toetoenggo
vlak	^c ndéna, ^c ndatoe
vlakte	tanah ^c ndéna
vlam	rira
vléermuis	ngirgi
vleesch	isi
vleijen	badjé
vlerken, vleugels	bèrré

vlieg	aré
vliegen	woe
vlijtig	boegoe
vloed	aie naée
vloo	koetoe rakoh
vlug	rama
vlugten	paroe
voedsel	ohroh ka
voelen	rama, rasa
voet	ha-ie
voetpad	rara-diki
vogel	naké
vol	mbenoe
voldaan	pati pèkah
voldoende	pati toengga
volgeling	imoe
volgen	déko
volharden	taha
volk	manoesia
volkrijk	riewoe wohsoh, ata wohsoh
volkstam	asa
vonk	sarawoko
vonnis	hoekoe
voogd	oewakée
vóór, vooraan	rénia
vooraf	moeroe
vooral	mae: iwa
voorbarig	baai rama
voorbedacht	nara méma
voorbeeld	sohtoh
voordeel	oetoe
voorheen	nanamboe
voorouders	amboe namboe
voorschot	pati oepa
voortaan	waoe moerie

voorwaarde	djadi
voorzigtig	djaga riá-riá
vorst (monarch)	ata ^e ngae radja
vouwen	rèpé
vraag	aré
vragen	rina
vrede	papa riá sadja
vreemd	koera
vreemdeling	ata maai moerie
vrees	takoe
vrek	tie-ie
vreugde	dee-ie até
vriend	ari kae
vriendelijk	ahkoe
vrij (persoon)	maradéka
vrijwillig	nara
vroedvrouw	ata mari
vroeg	póa póa, póa raée
vrolijk	deeie até
vrouw	ata fai
vruchten	^e mboko ^e mboko
vruchteloos	^e mbonggo réwo
vuil	^e mbahkoe bènné, raki
vuist	^e mboekoe kahpoh
vullen	poesi isi
vuur	api
waar?	rikka ^e amba
waarlijk	toe ^e mbéee ^e mbéee
waarborg	^e tangoh
waarde	wàrrie
waarheen	rawa amba

waarheid	toe-oe mbéee ^c
waarmeê	néh éh
waarom?	poe-oe apa
waarschijnlijk	ajee
waarschuwen	sohdoh
wacht	ata djaga
wachten	napa
walvisch	amboe ngamboe
wandelen	mbana hêngé éngé ^c
wang	pipi
wanneer?	wangi
wanorde	woh-ée wottee
want	poe-oe
wantrouwen	iwa persaija
wapen	mànoh
warm	pàttoo
wartaal	ngasie iwa pawée
wasschen	soesi
wat	apa
water	aée
wateren	siengi
waterleiding	aée para
wederom	wari
wedervinden	ngara waroh
weduwe	fai waroe
weduwnaar	fai mata, ata aki waroe
week (zacht)	ahkoe
weeken	dée
weemoedig	até djedo
weenen	rita
weerlicht	kirah
weerspreken	worée
weezin	iwa déeie
wees	ana aroh

weetniet (dom oor)	ata mbémo
weg (vermist)	pohtah
weg (de)	rara
wegbergen	moe-ie
wegbrengen	mindì
wegens	poe-oe
weggaan	mbana
weggooijen	poké éembée
wegjagen	ta-aa
wegloopen	paroe
wegmaken	kàmma poh tah
wegnemen	reenggi
wegraken	pohtah
wegvegen	ngonie mbèdjah
wegvoeren	paroe doko
wegwijzen	péra rara
wegwijzer	ata péra rara
weiland	ndatoe
weinig	sadiki
wekken	rékoe
wel (bron)	mata koh aée
welaan!	toh oh
weldra	toh oh rama
weleer	wakatoe namboe
wellevend	ada mbéo ada
welligt	ajée
wellustig	roera mboh ata fai
welvaart	ria pàka
wenden	baree, wée ngoh
wenkbrauwen	pakoe rémata
wenken	rangoe

wennen	biasa
wenschen	mété
werken	kamma
werkzaam	boegoe
werpen	poké
weten	^e mbéo
weven	sendah
wezen (of zijn)	dadi
wij	oeh kahmi
wijd	oondah
wie	sai
wijken	ngorée
wijs	ata ^e mbéo
wikkelen	katoe
wild	^e mbérah, djorga
wildernis	^e mbennée
willen	nara
willig	neko
wind (een)	passoe
wind	angi
winst	oetoe
wisselen	^e ngéroë
wit	bara
wol	sambé
wolk	aée roema
wond	nàhka
wonen	měrah
woning	saoh
woonplaats	ohroh mèrah
woord	ai ngasi
worden	dadi
worm	wisé
wortel	kamoe

woud	khadjoe ^c ndoea
wrijven	kohsoh
wurgen	kasée ^c ngora
ijver	boegoe
ijzer	soeah
zaad	winie
zaag	kara ^c mboro
zaaijen	wésah
zaak	mbaboh ^c
zacht	ahkoe
zadel	rapi djara
zak	rappoh
zamelen	booe
zamen	sama sama
zand	āna
zandbank	ana ^c mbotoe
zang	lagoe
zanger	ata péré
zeden	ada
zee	rie ramma, aee messie
zeef	tapi, sisi
zeer (smart)	roh
zeeroover	pagorah, lanoe
zeeziek	mbœ ^c messie
zeggen	ngasi
zeil	radja
zeilen	amboh
zeker	toe-oembéee ^c
zelden	sendaka-sendaka
zelf	mésa
zenden	ngatoe

zenuwen	oerah
zerk	watoe raté
zes	asa rima asa
zestien	semboeroe asa rima asa
zestig	^c mboeroe rima asa
zetten	moie
zeven	asa rima roewa
zeventien	semboeroe asa rima roewa
zeventig	^c mboeroe rima roewa
ziek	roh
ziel	njava
zien	té-ie, tohroh
zij of haar	kahri
zij of hen	kahri ata
zijde (kant)	résiengi
zijde (stof)	soetara
zijn (van hem)	koo kahri
zilver	wéa bara
zingen	sodah
zinken	marrée
zinneloos	^c mbiengoe
zitplaats	ohroh ngaambé
zitten	ngaambé
zoeken	^c ngaée
zoen	piroe
zoet	mie
zon	rerah
zonde	dosa
zonder	iwa
zóó	ngérèna
zoon	ana ata aki
zorg	soesah

zout	si-ée
zoutachtig	messie
zuigen	moesoe
zuigen (aan de borst)	moesoe aée soesoe
zulk	ngérèna
zuster	arie kaeë ata fai
zuur	nirœ
zwaar	ndaté
zwager	éédjah
zwak	ahkœ
zwam	doedœ api
zwanger	toetœ kah
zwart	mité
zwavel	mariera
zweep	œwa djara
zweer	fosé, mboeroe
zweet	roenga
zwellen	mboh woh
zwemmen	nangœ
zweren (een eed doen)	toerah djadji
zweren (etteren)	roa nana
zwijgen	ieh
zwijn	wawi.

EENIGE ZAMENSPRAKEN.

Ik.	djaoh.
Gij of u.	kaœ.
Hij of zij.	kari.
Wij of ons.	mbédja kita
Gijlieden.	mbédja mioe

Zijlieden.	ábbee
Hoe is uw naam?	kaoe ngara sai?
Waar woont gij?	saoh amba?
Wat komt gij hier doen?	kaoe maai taoe apa røkèna?
Goeden dag, mijnheer.	tabee ata ^e ngae
Kom hier zitten.	mai ^e ndia ^e ngaámhé
Wat wilt gij?	Kaoe nara apa?
Ik wil goederen verkoopen.	Nara téka ngawoe.
Ik verzoek uwe hulp.	Djaoh rina toeloe.
Die man heeft schuld aan mij.	Kari sapoe neée djaóh.
Hij wil mij niet betalen,	Kari bahroh baija néée djaóh.
Is dat waar?	Toe-oe ^e mbéee?
Ja mijnheer.	Hoh-oh ata ^e ngae.
Waarom?	Poe-oe apa?
Ik heb geen geld.	Djaóh oewa iwa.
De volgende maand zal ik be- talen.	Napa woera ata pésa djaóh baija.
Goed, ik zal wachten.	Riah djaoh napa roa.
Vergeet het niet.	Mace kàrroh.
Neen.	Iwa.
Hebt gij het gehoord?	Kaoe réré?
Ja.	Hoh-oh.
Van waar komt gij?	Kaoe maai amba maai?
Van Soemba.	Rau Wio.
Welke goederen brengt gij?	Mendi ngawoe apa?
Ik breng veel goederen.	Djaoh mendi ngawoe wohsoh.
Hebt gij al iets verkocht?	Kaoe téka pakka apa-apa?
Nog niet.	Raée.
Gij moet niet jokken.	Kaoe maée sohdoh réwo.
Verstaat gij mij?	Kaoe ^e mbéo né-ee djaoh?
Ik durf niet.	Djaoh iwa mbani.
Hoe laat is het?	Poekoe sa apa?

Ik weet het niet.

Djaoh iwa mbé^o.

Ik ben dom.

Djaoh ata mbé^eembo.

Dan moet gij leeren.

Ka^oe pérah.

Dat zal ik doen.

Napa djaoh kemma pérah.

Wat zegt hij?

Kari ngasi apa?

Welke taal spreekt hij?

Ai ngasi apa kari sohdoh?

Ik versta hem niet.

Djaoh iwa mbé^o kahri.

Zijt gij reeds te Rohka geweest?

Ka^oe mbana paka ré Rohka?

In de negorij niet, doch wel
aan de ankerplaats.

Iwa bana ré noea kahri toengga
ré laboea kahri.

Hoe heet die ankerplaats?

Apa ngara kahri ohroh laboe ana?

Een heet Waai-waroe en nog
een Ai-méree.

Sa-asa ngara Waai-waroe néece
sa-asa warie ngara kahri
Aée-méree.

Wie is Rohka bekend?

Sai ata mbé^o ré Rohka?

Slechts een man uit de negorij

Noemba.

Toengga sa imoe re Noemba.

Wie is dat?

Sai ata?

Hij haet Liedo.

Ngara Liedo.

Kan hij mij in de negorij
brengen?

Kari ngara morga mendi kita
ré noea Rohka?

Neen! hij roept slechts de

Iwa! kahri toengga nieoe ata

Radja.

ngae^e Radja kahri.

Hoeveel kinderen hebt gij?

Imoe pira ana kaoc?

Drie mijnheer.

Imoe tarroe ata ngae^e.

Zijn ze allen reeds getrouwd?

Apa nika mbédja paka?

Twee zijn nog ongetrouwd.

Imoe roema raée nika.

Waar is de Radja?

Amba ata ngae^e Radja?

Ik weet het niet.

Djaoh iwa mbé^o.

Wie is Radja in deze negorij?

Sai ata dadi radja ré noea na?

Ik zal het aan dien man vragen.	Djaoh nara arée réka rina.
Geeft mij eerst wat te eten.	Pati ka moeroe roa re djaoh.
Ik heb honger.	Djaoh mbapoe.
Sedert gisteren avond heb ik niets gegeten.	Kéré noe mai réra rare djaoh iwa ka.
Wacht, ik zal u onmiddelijk iets geven.	Napa serama pati ka.
Wilt gij ook iets drinken?	Kaoe fonga morga minoe apa apa?
Hebt gij geen dorst?	Kaoe iwa moah?
Ik heb pijn aan mijn voet.	Djaoh ha-ie roh.
Hoe komt gij daaraan?	Ngana réamba?
Ik ben gevallen.	Djaoe mëssoe.
Die twee kinderen hebben mijn paard doen schrikken.	Ana ndia imoe roewa taoe gé- doe djara djaoh.
Zij zijn stout.	Abbee djorga.
Zij moeten straf hebben.	Abbee ngésœ nara hoekoe.
Ik zal het hun vader zeggen.	Napa djaoh sohдох baba kari.
Dat behoeft niet	Maeé
Zij zijn nog jong en speelsch.	Ana diki paá ratœ nara ééngé.
Kom laat ons gaan.	Toh oh kita mbana.
Waar zullen wij gaan?	Mohroh amba kita mbana?
Een weinig wandelen.	Eéngé eéngée sidiki.
Zijt gij dan niet vermoeid?	Kaoe iwa moh?
Waarvan?	Moh réamba?
Ik heb nog niets gedaan.	Djaoh iwa kamma apa apa.
Ik geloof dat gij lui zijt.	Djaoh eh kaoe oera bara.
Wij mogen niet lui zijn.	Mbédja kita iwa dadi oera bara.
Weet gijlieden dat wel?	Apa mioe mbéo na?
Men moet vlijtig zijn.	Ata wai mbéo boegoe.
Dan verdient men geld.	Napa oetoe oewa.

- Als ik veel geld heb ga ik Wangi kita oewa wohsoh napa
trouwen. djaoh nika.
- Waarom nu niet? Poe-oe apa na iwa?
- Ik ben nog te arm, om dat Djaoh rera na miski wai iwa rina
mooije meisje te vragen. ata fai saré.
- Haar vader verlangt een hooge Baba kari rina isi kawie kari
som als bruidschat. mbaai wohsoh.
- Zooveel heb ik nog niet bij Wohsoh ngéré na kami raée
elkaâr. ngara.
- Wat kost dat? Sa apa warri kari na?
- Zes rijksdaalders. Baki rima asa ringgi.
- Dat is zeer duur. Na mbaie wèrie.
- Die Chinees verkoopt het veel Ata sina na téka wohsoh rési
goedkooper. moera.
- Wanneer gaat gij weer naar Wangi kaeo ambo re Singga-
Singapore? poera?
- Over vijf dagen. Raeo kombé rima.
- Wat is uwe lading? Apa ohroh woea kaeo?
- 15 koijangs kaneel. Samboeroe koiija rima khadjoe
mani.
- Wat is de prijs te Singgapore Khadjoe mani warri sa apa ré
van de kaneel? Singgapoera?
- Ik geloof 5 rijksdaalders. Djaoh rasa baké rima ringgi.